

SKYDD AV PERSONUPPGIFTER

Skydd av personuppgifter och respekt för privatlivet är viktiga grundläggande rättigheter. Europaparlamentet har alltid insisterat på att man måste göra en avvägning mellan förbättrad säkerhet och värnandet av de mänskliga rättigheterna, inklusive uppgiftsskyddet och privatlivet. EU:s nya regler för uppgiftsskydd, som stärker medborgarnas rättigheter och förenklar reglerna för företag i den digitala tidsåldern, trädde i kraft i maj 2018.

RÄTTSLIG GRUND

Artikel 16 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget)

Artiklarna 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

MÅL

EU ska se till att den grundläggande rätten till uppgiftsskydd, som är förankrad i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, tillämpas på ett konsekvent sätt. EU:s hållning i fråga om skyddet av personuppgifter behöver stärkas inom ramen för all EU-politik, inklusive brottsbekämpning och brottsförebyggande åtgärder, men även i våra internationella relationer, framför allt i en global värld som kännetecknas av snabba tekniska förändringar.

RESULTAT

A. Institutionell ram

1. Lissabonfördraget

Innan Lissabonfördraget trädde i kraft var lagstiftningen om uppgiftsskydd på området med frihet, säkerhet och rättvisa uppdelad mellan den första pelaren (uppgiftsskydd för privata och kommersiella ändamål, med beslutsfattande enligt gemenskapsmetoden) och den tredje pelaren (uppgiftsskydd i brottsförebyggande syfte, med beslutsfattande på mellanstatlig nivå). Beslutsfattandet på de två områdena skedde således med tillämpning av olika regler. Pelarstrukturen avskaffades i och med Lissabonfördraget, som ger dels ett bättre underlag för utvecklingen av ett tydligare och mer effektivt system för uppgiftsskydd, dels nya befogenheter till parlamentet, som har blivit medlagstiftare. Enligt artikel 16 i EUF-fördraget ska parlamentet och rådet "fastställa bestämmelser om skydd för enskilda personer när det gäller behandling av personuppgifter hos unionens institutioner, organ och byråer och i medlemsstaterna, när dessa utövar verksamhet som omfattas av unionsrättens tillämpningsområde".

2. De strategiska riktlinjerna för området med frihet, säkerhet och rättvisa

Efter Tammerfors- och Haagprogrammen (från oktober 1999 respektive november 2004) godkände Europeiska rådet i december 2009 det fleråriga programmet för området med frihet, säkerhet och rättvisa för perioden 2010–2014, det så kallade Stockholmsprogrammet. I sina slutsatser från mötet i juni 2014 fastställde Europeiska rådet de strategiska riktlinjerna för lagstiftningsprogrammet och den operativa programplaneringen för de kommande åren inom området med frihet, säkerhet och rättvisa i enlighet med artikel 68 i EUF-fördraget. Ett av huvudmålen är att bättre skydda personuppgifter i EU.

B. Viktiga lagstiftningsinstrument om uppgiftsskydd

1. Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

Enligt artiklarna 7 och 8 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna är respekten för privatlivet och skyddet av personuppgifter närbesläktade men separata grundläggande rättigheter.

2. Europarådet

a. Konvention 108 från 1981

Europarådets konvention 108 av den 28 januari 1981 om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter var det första rättsligt bindande internationella instrument som antogs på området för uppgiftsskydd. Den syftar till att säkerställa respekten för varje individs rättigheter och grundläggande friheter och särskilt hans eller hennes rätt till privatliv i samband med automatisk databehandling av personuppgifter. Protokollet om ändring av konventionen syftar till att utvidga dess tillämpningsområde, förbättra uppgiftsskyddet och göra den mer ändamålsenligt.

b. Den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen)

I artikel 8 i konventionen av den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna fastställs rätten till respekt för privatliv och familjeliv: "Var och en har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens."

3. EU:s gällande lagstiftningsinstrument om uppgiftsskydd

a. Den allmänna dataskyddsförordningen.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) började tillämpas i maj 2018. Bestämmelserna syftar till att skydda alla EU-medborgare från integritetsintrång och personuppgiftsincidenter i en alltmer datadriven värld, och att samtidigt inrätta en tydligare och mer enhetlig ram för företag. Privatpersoners rättigheter inbegriper ett entydigt och bekräftande samtycke till att deras uppgifter behandlas och rätten att få tydlig och begriplig information om det; rätten att bli bortglömd: en person kan begära att få sina personuppgifter raderade; rätten att överföra uppgifter till en annan tjänsteleverantör (till exempel vid byte från ett socialt nätverk till ett annat) och rätten att få veta när uppgifter har hackats. De

nya reglerna gäller för alla företag som är verksamma i EU, även om företagen är etablerade utanför EU. Dessutom kommer det att vara möjligt att införa korrigerande åtgärder, såsom varningar och förelägganden eller sanktionsavgifter för företag som bryter mot reglerna.

b. Dataskyddsdirektivet för brottsbekämpning

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF började tillämpas i maj 2018. Direktivet skyddar medborgarnas grundläggande rätt till uppgiftsskydd när personuppgifter används av brottsbekämpande myndigheter. Det säkerställer att personuppgifter om offer, vittnen och misstänkta i brottsmål skyddas på ett tillbörligt sätt och underlättar gränsöverskridande samarbete i kampen mot brottslighet och terrorism.

c. Direktivet om integritet och elektronisk kommunikation

Europaparlamentets och rådets [direktiv 2002/58/EG](#) av den 12 juli 2002 om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation (direktivet om integritet och elektronisk kommunikation) ändrades genom direktiv 2009/136/EG av den 25 november 2009.

Det nya [förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning](#) om respekt för privatlivet och skydd av personuppgifter i samband med elektronisk kommunikation och om upphävande av direktiv 2002/58/EG (förordningen om integritet och elektronisk kommunikation) är för närvarande under behandling.

d. Förordningen om behandling av personuppgifter som utförs av unionens institutioner och organ.

Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2018/1725](#) av den 23 oktober 2018 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter som utförs av unionens institutioner, organ och byråer och om det fria flödet av sådana uppgifter samt om upphävande av förordning (EG) nr 45/2001 och beslut nr 1247/2002/EG trädde i kraft den 11 december 2018.

e. Artiklar om dataskydd i sektorsspecifika rättsakter

Utöver de centrala rättsakter om skydd av personuppgifter som avses ovan fastställs också särskilda bestämmelser om skydd av personuppgifter i sektorsspecifika rättsakter, såsom följande:

- Artikel 13 (om skydd av personuppgifter) i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/681 av den 27 april 2016 om användning av passageraruppgiftssamlingar (PNR-uppgifter) för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra terroristbrott och grov brottslighet.
- Kapitel VI (om skyddsåtgärder för uppgifter) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/794 av den 11 maj 2016 om Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol).

— Kapitel VIII (om dataskydd) i rådets förordning (EU) 2017/1939 av den 12 oktober 2017 om genomförande av fördjupat samarbete om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten.

4. EU:s centrala internationella överenskommelser om överföring av uppgifter.

a. Överföring av kommersiella uppgifter: beslut om adekvat skyddsnivå

Enligt artikel 45 i den allmänna dataskyddsförordningen har kommissionen befogenhet att avgöra huruvida ett land utanför EU säkerställer ett adekvat skydd för uppgifter, på grundval av antingen dess nationella lagstiftning eller de internationella åtaganden som landet har gjort.

Parlamentet har i flera av sina resolutioner uttryckt farhågor i fråga om transatlantiska dataflöden.

b. Paraplyavtalet mellan EU och USA

Inom ramen för godkännandeförfarandet deltog parlamentet i godkännandet av avtalet mellan Förenta staterna och EU om skydd av personuppgifter i samband med förebyggande, utredning, avslöjande och lagföring av brott, även kallat "paraplyavtalet". Syftet med detta avtal är att garantera ett starkt skydd för sådan personlig information som överförs inom ramen för det transatlantiska samarbetet för brottsbekämpande ändamål, framför allt i kampen mot terrorism och organiserad brottslighet.

c. Avtal om passageraruppgifter mellan EU och Förenta staterna, EU och Australien samt EU och Kanada

EU har undertecknat bilaterala avtal om passageraruppgifter med Förenta staterna, Australien och Kanada. Passageraruppgifter omfattar dels information som passagerarna lämnar när de bokar eller checkar in till flygresor, dels uppgifter som lufttrafikföretagen samlar in för sina egna kommersiella ändamål. Passageraruppgifter kan användas av brottsbekämpande myndigheter för att bekämpa grov brottslighet och terrorism.

d. Programmet för att spåra finansiering av terrorism mellan EU och Förenta staterna (TFTP)

EU har undertecknat ett bilateralt avtal med Förenta staterna om behandling och överföring av uppgifter om finansiella betalningsmeddelanden från EU till Förenta staterna för användning i programmet för att spåra finansiering av terrorism.

5. Uppgiftsskyddsaspekter i sektorsspecifika resolutioner

Även i flera av parlamentets resolutioner om olika politikområden tas skyddet av personuppgifter upp i syfte att säkerställa överensstämmelse med EU:s allmänna dataskyddslagstiftning och skyddet av privatlivet inom dessa specifika sektorer.

6. EU:s tillsynsmyndigheter för uppgiftsskydd

Europeiska datatillsynsmannen är en oberoende tillsynsmyndighet som ser till att EU:s institutioner och organ fullgör sina skyldigheter i fråga om uppgiftsskydd. Datatillsynsmannens främsta uppgifter är övervakning, samråd och samarbete.

Europeiska dataskyddsstyrelsen, före detta artikel 29-gruppen, har ställning som EU-organ med rättskapacitet och är försedd med ett oberoende sekretariat.

Dataskyddsstyrelsen samlar EU:s nationella dataskyddsmyndigheter, Europeiska datatillsynsmannen och kommissionen. Dataskyddsstyrelsen har omfattande befogenheter att avgöra tvister mellan nationella tillsynsmyndigheter och att ge råd och vägledning om viktiga begrepp i den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddsdirektivet för brottsbekämpning.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Parlamentet har spelat en central roll i utformningen av EU:s lagstiftning på området skydd av personuppgifter genom att göra skyddet av privatlivet till en politisk prioritet. Dessutom har det, inom ramen för det ordinarie lagstiftningsförfarandet, där parlamentet är jämbördigt med rådet, arbetat med uppgiftsskyddsreformen. Parlamentet har också avslutat sitt arbete med den sista stora pusselbiten i pusslet, den nya förordningen om integritet och elektronisk kommunikation, och väntar spánt på att rådet äntligen ska avsluta sitt arbete så att förhandlingar kan inledas.

Parlamentet har noggrant övervakat internationella överenskommelser om överföring av uppgifter. Det har sett till att få sin röst hörd såväl genom godkännandeförfarandet som genom initiativbetänkanden. Dessutom beslutade parlamentet, före omröstningen om avtalet om passageraruppgifter mellan EU och Kanada, att genom en resolution av den 25 november 2014 inhämta ett yttrande från domstolen, i enlighet med artikel 218.1 i EUF-fördraget. I detta yttrande, som utfärdades den 26 juli 2017, konstaterade domstolen att avtalet om passageraruppgifter inte kunde ingås i sin nuvarande form eftersom flera av bestämmelserna i avtalet var oförenliga med den grundläggande rätten till skydd av personuppgifter.

Nu när parlamentet har säkerställt att EU:s bestämmelser om uppgiftsskydd har införts ordentlig, kommer det med största sannolikhet att lägga fokus på att övervaka hur lagstiftningen genomförs.

Kristiina Milt
05/2019

